

10 tips voor gemeenten

Waar let je op bij het realiseren van woonplekken voor mensen met psychische problemen?

Gemeentes en aanbieders worstelen met het realiseren van voldoende opvang en huisvesting voor mensen met psychische problematiek die niet volledig zelfstandig kunnen wonen. De huisvesting van deze groep staat onder druk door de woningcrisis, de opvang van andere groepen met urgentie en een zekere weerstand tegen mensen met psychische klachten, mede door de nieuwsberichten over mensen met verward of onbegrepen gedrag. Het stigma op psychische problemen kan zorgen voor NIMBY- (not in my backyard) sentiment bij een deel van de samenleving. Burgers hebben vaak reële zorgen die serieus genomen moeten worden; dit gebeurt meestal via burgerparticipatie of andersoortige inspraaktrajecten. MIND heeft de afgelopen jaren samen met ervaringsdeskundigen kennis en ervaring opgedaan in diverse gemeentelijke participatietrajecten. Op basis hiervan hebben we 10 tips ter verbetering van dit instrument. De tips zijn bruikbaar bij het realiseren van woningen voor mensen met psychiatrische problematiek, waaronder bijvoorbeeld Skaeve Huse, maatschappelijke opvang en beschermd wonen.

Tip 1: Draag actief uit dat de gemeente staat voor ál haar inwoners

Een gemeente dient voor ál haar inwoners te staan en moet dit ook uitdragen. Iedereen heeft recht op een passende woonplek, op privacy en op woongenot. Ook mensen met psychische problemen, voormalig daklozen of mensen die forensische zorg hebben ontvangen. In alle communicatie-uitingen is het van belang om te blijven focussen op deze zaken die voor iedereen gelden en voor iedereen even belangrijk zijn. Zo benadrukken we overeenkomsten en worden tegenstellingen zoveel mogelijk vermeden.

Tip 2: Gebruik zoveel mogelijk neutrale taal in beleidsstukken en communicatie

Beschrijf de doelgroep op neutrale wijze, dus zonder classificaties, maar wel geschreven vanuit de woonbehoefte van de mensen om wie het gaat. Vermijd beschrijvingen over gedrag of overlast, omdat dit bij alle bewoners kan vóórkomen en de groep mensen met psychische problemen zeer breed is. De focus op een kleine overlast gevende groep zorgt voor een versterking van het negatieve stigma op psychiatrie. In het geval van woonprojecten zoals Skaeve Huse gaat het in de beschrijving van de doelgroep vaak om mensen die zich niet kunnen aanpassen binnen reguliere woonwijken en waarbij sprake kan zijn van zedenmisdriven en ongewenst gedrag etc. Er kan een beeld ontstaan dat deze mensen 'asociaal' en gevaarlijk zijn en altijd en overal overlast veroorzaken. Terwijl het doel van deze woonvorm juist is om rust en ruimte voor hen te realiseren, zodat zij kunnen wonen op een manier die bij hen past en waardoor problemen beter beheersbaar worden. Dergelijke voorzieningen zijn dus juist een oplossing in geval van (eerdere) overlast of onbegrepen gedrag. Het is daarom belangrijk te spreken over mensen met eigen rechten en behoeften, waarin de gemeente graag voorziet.

Tip 3: Gebruik ervaringskennis naast professionele en wetenschappelijke kennis

Professionele kennis en wetenschappelijke inzichten zijn belangrijk, maar niemand anders dan de betrokkenen zelf kunnen aangeven hoe zaken worden ervaren en waarom bepaalde dingen zo belangrijk zijn. Betrek hen daarom bij het maken en uitvoeren van het beleid, het participatietraject en het communicatietraject. Belangrijk is dat er één communicatiestrategie komt die gericht is op zowel de potentiële bewoners van de voorziening als op de omwonenden, om te voorkomen dat deze groepen tegenover elkaar gezet worden. Ze worden immers burens, geen vijanden.

Tip 5: Zorg dat alle belangrijke stakeholders aanwezig zijn wanneer je een fysieke bijeenkomst organiseert

Neem het participatietraject heel serieus op, om het draagvlak zo groot mogelijk te maken. Zorg er daarom voor dat op bijeenkomsten met bewoners alle belangrijke stakeholders aanwezig zijn en bereid de bijeenkomsten goed met hen voor. Gemeente, projectontwikkelaar, zorgverleners en ervaringsdeskundigen (bijvoorbeeld mensen die elders in het land in een vergelijkbare voorziening wonen) zijn naast de inwoners zelf onmisbaar op deze avonden. Maak daarnaast voor jouw gemeente inzichtelijk of er nog andere stakeholders zijn en nodig deze uit. Het kan een idee zijn om mensen uit naburige gemeentes die al ervaring hebben met het plaatsen van een groep mensen met psychiatrische problemen te vragen om hun ervaringen te delen. In sommige gevallen (bijv. als de geplande voorziening bewaakt zal worden) is het ook noodzakelijk dat iemand vanuit het veiligheidsdomein aansluit, bijvoorbeeld een wijkagent. Wanneer alle relevante stakeholders aanwezig zijn is de kans groot dat de vragen die er zijn beantwoord kunnen worden.

Tip 4: Informeer en betrek de inwoners vroegtijdig

Informeer inwoners dat er een locatie wordt onderzocht, wat de stappen zijn, wat de geschatte tijdlijn is, hoe inspraak geregeld is en nodig hen hier ook van harte toe uit. Wacht niet met het organiseren van een eerste informatiebijeenkomst tot volledig is uitgedacht hoe en waar de woningen komen. Het is ook belangrijk om aan te geven wat voor type voorziening er mogelijk komt en waarom het nodig is dat deze voorziening op deze plek gebouwd wordt. Wees transparant en op tijd. Wanneer een presentatie tegenover een grote zaal plaatsvindt kan een aantal mensen met een sterke stem de sfeer snel bepalen of zorgen dat anderen geen inbreng meer geven. Ook kan de veiligheid van mensen in gevaar komen wanneer de groep erg groot is en het erg onrustig wordt. Daarom is het goed om de zaal in te delen in diverse gedeeltes waar inwoners kunnen luisteren en ook input kunnen geven met hun wensen (meer dan alleen “niet hier!”). Dat kan bijvoorbeeld gaan over de inrichting van het terrein, de hoogte van de bebouwing, het contact met de bewoners en de begeleiding, veiligheidswaarborgen, geplande verkeersroutes en paden en het verdere proces van ontwikkeling. Het plenaire gedeelte kan dan erna plaatsvinden, waarbij de gespreksleiders terugkoppelen wat er besproken is. Zorg dat er ook een verslag komt van de bijeenkomst en dat er vragen en antwoorden op de site komen.

Tip 6: Neem zorgen van inwoners serieus en vertel wat ermee gedaan wordt

De zorgen van omwonenden gaan vaak verder dan de zorg dat hun woning minder waard wordt. Vaak gaat het over de mogelijke interacties met kinderen, geluidsoverlast, verloedering, rommel op straat of confrontatie met onbegrepen of crimineel gedrag. Het is verstandig om cijfers en ervaringen over overlast of problemen met vergelijkbare voorzieningen uit andere regio's te delen. Houd het feitelijk, zodat niet het gevoel ontstaat dat zorgen worden gebagatelliseerd, maar maak de zorgen ook niet groter dan nodig. Het is daarbij goed om juist ook de zorgen te delen van de mensen die een beroep gaan doen op de voorziening. Zoals de zorgen om geaccepteerd te worden in de wijk. Onbekend maakt onbemind en soms angstig. Wanneer iemand die in een dergelijke woonvoorziening woont (een ervaringsdeskundige) aanwezig is in de zaal en zijn of haar ervaringen vertelt, dan zorgt dit voor een gezicht bij de doelgroep. Dat helpt bij het begrijpen van de woonbehoefte van de ander. Daarnaast zullen mensen in de zaal zich respectvoller uiten over de nieuwe bewoners, als er ook een ervaringsdeskundige in de zaal zit.

Tip 7: Bewaak de privacy van eenieder

In een poging om transparant te zijn over de mogelijke nieuwe buurtbewoners ontstaat het risico dat te veel informatie wordt gedeeld, bijvoorbeeld over diagnoses of verleden. Deze informatie kan de zorgen juist aanwakkeren en de privacy van betrokkenen schenden. Zet de woonbehoefte daarom centraal in het gesprek. Dit kan bijvoorbeeld een behoefte zijn aan hulp in de directe omgeving, een rustige omgeving, het samenwonen met andere mensen met psychische problemen, een prikkelarm huis, een terrein waarop vrij bewogen mag worden, bepaalde voorzieningen in de directe omgeving, autonomie etc. In algemene bewoordingen kan worden uitgelegd waar ondersteuning uit kan bestaan, bijvoorbeeld ondersteuning bij dagbesteding, financiën, huishouding enzovoort. Benadruk hier de gelijke rechten.

Tip 8: Faciliteer contact tussen diverse betrokkenen

Als de nieuwe bewoners er zijn is het proces nog niet klaar. Zorg bijvoorbeeld voor een open dag of een buurt evenement. Het leren kennen van de ander werkt destigmatiserend. Zorg ervoor dat er blijvende gezamenlijke activiteiten ondernomen kunnen worden, zoals bijvoorbeeld het onderhouden van een buurttuin, het bezoeken van een wijkcentrum of een eetgroep.

Tip 9: Zorg voor een balans in Q&A's

Soms wordt er in Q&A's op de website negatief gesproken over de mensen voor wie de woonvoorziening is bedoeld en staan er impertinente vragen op over bijvoorbeeld delicten, pedofilie en het gebruik van drugs. Houd deze teksten algemener zoals: bewoners zijn gehouden aan de afspraken zoals deze voor iedereen gelden. En bijvoorbeeld in het geval van Skaeve Huse: de regel geldt dat iemand een aantal jaren vrij moet zijn van alle delicten. Het werkt goed om naast vragen over veiligheid of overlast ook positievere vragen op de website te zetten. Wat zijn ervaringen bij soortgelijke projecten? Hoe kunnen we als burens iets voor elkaar betekenen? Hoe kunnen de nieuwe bewoners zich welkom voelen? Check deze vraagbaak bij mensen met ervaringskennis, die zich extra bewust zijn van de negatieve toon en (voor)oordelen die soms in communicatie zitten.

Tip 10: Evalueer en leer samen!

Blijf als gemeente betrokken en evalueer regelmatig met de betrokkenen (bewoners van de voorziening, buurtbewoners, begeleiders, wijkagent en eventuele andere stakeholders) hoe het samenleven in de buurt gaat. Dit kan met peilingen, interviews, enquêtes of bijeenkomsten. Let er op dat er een goede balans in de vragen zit en dat er niet alleen vragen over de veiligheid worden gesteld. Leer van alle ervaringen en neem ze mee bij volgende participatietrajecten. Door het NOOZO-principe ('niet over ons zonder ons') bij beleid centraal te zetten en te leren van collectieve ervaringen, wordt de kans vergroot dat er een buurt ontstaat waarin ruimte is voor iedereen.

Meer weten? Kijk op www.wijzijnmind.nl of neem contact op met Hilde.Koelmans@wijzijnmind.nl of Thomas.Pruijssen@wijzijnmind.nl.